

Robert Grej

U ČEZNUĆU SVETLOSTI¹

Moja devedesetogodišnja majka se mora vezati
za invalidska kolica, ali ona se uvek iskrivi u stranu;
strčeći slomljeno,
mogla bi da poseče
prizorom nekog bliskog. Visi
kao otromboljena joj usna,
dostojanstvena
u svojoj pomućenosti, i velika kojoj je
posve udobno. Nemoguće je tražiti od nje da se žali
ili da bilo šta zapamti
duže od jednog trena. Učinila je da Stiven Hoking izgleda zdravo.
Kao da je neko
isisava iz života iskosa kroz otvor
dok je mi držimo za stopala.
Vrlo je staložena.
Ako živiš dovoljno dugo ne plaši te smrt
već šta još život može da učini. Deluje kao da je svesna toga
negde u sebi,
iako nema nade da govori o tome.
Ipak je tako hladna da pomisliš na besmrtnika – Titona kako vene
večno na ivici
života,
premda bez ijednog prigovora. Kada izađe na vazduh
moja majka kao da je na motociklističkoj trci,
putnik u bočnoj prikolici
koji održava vozilo na stazi, pokušavajući da se nagne daleko
ispred volana.
Ozbiljna, usredsređena, gleda ispred sebe
prema cilju,
dok neprestano milimo u krug, kroz gustu melasu
vrta, iza staračkog doma.

Njena usta su puna haosa.

Moja majka valja svoje labave veštačke zube kao klikere,
ili dokono njima čegрта, onako

¹ Iz knjige *Afterimages* (2002).

polomljenim i načetim. Pošto neće da stoje u vilicama
ispljune ih van
iznenadnim treskom kašlja, koji kao da joj istisne
poslednji dah.
Zubi joj odlete na krilo ili travu,
kidajući konopce bala.
Ono što primećujemo u toj dobi je za nas prerano rastočenje tela
koje svuče kosti
i vrati se u protoplazmu
pre no što se može dolično sakriti.
I kao da su joj skoro sve sinapse pokidane
između moždanih ćelija
pa sada iznemoglo trepere na promaji moga glasa
i spajaju
nasumice i pogrešno
da je postala nadrealistički pesnik.
„Kako ti godi sunce
na leđima?“, pitam je. „Sunce
je mehanično“, kaže mi, mrtva-hladna. Čekaj
malo, pomislim, da li ona to
postaje dubokoumna? Iz vedra neba izjavljuje: „Jezero postaje prašnjavo.“ Jezero ne postoji
ni ovde, ni u njenoj prošlosti. „Moraćeš da počistiš jezero.“
Može biti
da postaje, ali onda kaže: „Mali dečak u zvezdi je hrana“,
ili možda: „Mali dečak je zvezda u hrani“,
i pomisliš: Ovo više
imponuje mojoj vrsti praznoverja – večno budni, inspirišući homunkul.
Sve je zamršeno i podložno tumačenju,
pogrešno ulovljene reči,
sve samo nezadrživost
njelog potonuća.

Sedimo i slušamo ptičju pesmu, krivudajuće linije
sveže farbe –
uposleni apstraktni ekspresionista, njegovi potezi,
zatim
nijanse
gotovo neprimetne,
i to se događa na celom razapetom nebu.
Ako čitam ovlaš i naglas novine, ona istog trena utone u san.
Pomilujem je po licu i ona se probudi,
te gledajući me napregnuto kaže nešto poput: „To je bio
dobar paket.“ Tokom našeg sedenja
takođe je rekla, ničemu relevantno: „Pustinja je jezik.“

„Crven jezik?“

„Tako je, to je

to je neka vrsta

znaš – to je – to je dugačko

motorno vozilo.“

Kada joj rekoh da ću možda biti u Kembridžu neko vreme, odgovorila mi je: „Kembridž je veoma staro sedište znanja. Ne zaboravi...”

ali to je bilo previše za nju –

„ne zaboravi

kratko božićno cveće.“ Hvata me vrtoglavica,

i mučnina,

kada pokušam da zamislim šta se dešava u njenoj glavi. Držim je

napolju satima, podupirući je

u uspravan položaj, dok

ona drema, i odaje se buđenju; udaljena od smrada

i larme bolničkog odeljenja. Najgore mi je

od svega to što i pored takvog govora, od kada je znam, sada

je najviše prepuštena miru. Priseća se,

na tren, misleći da sam jedan od njene davno preminule

braće. „Kako nam je bilo lepo

na konjima, kad smo bili deca!“, rekla bi, lako

udarajući rukom o bedro. Alchajmerova bolest

je nirvana, u njenom slučaju. Nikad ne spominje

ništa što je morilo njenog odraslog Boga, zle pasuse

Svetog pisma, dugu i tešku smrt

njene majke, mog oca. Apsolutno

ništa o ocu,

i ništa

o njenoj opsesiji religijom, za koju je on odgovoran. Kaže da je svrakina pesma,

koja traje bez prestanka, poput Irca koji

laska sam sebi,

prema kojoj sam joj okrenuo kolica,

podseća na

šolju. Razbijenu šolju. Mislim da joj je kaos u glavi

podnošljiv jer se kreće

tako sporo – sporo

kao čestice prašine u praznoj sobi.

Duša? Duša je davno poražena, ali nije nestala. Ona sada proizvodi

samo čekinje na bradi, miris

kao onaj starih novina na vlažnom betonu, smušeno mrmljanje,

poneko naprslo sećanje, i toplinu

(ona je uvek bila tu,

ta torbarska odanost), toplinu koja je samo u očima, ovih dana, naročito

kada je zagrlim i ljuljuškam neko vreme, dok je nosim

u krevet – savijen
zavežljaj, poput onog što napraviše
i to sam video na fotografijama, od Ledenog čoveka. Kaže: „Volim
kada me – kada
kada
ti...”
Kažem joj: „Moja braonoka devojko.” Mada ne može da se seti
ploče, ni tog dana kada
dođoh kući, pevam joj,
„Ša lala
la la la la... I to si
ti, samo ti.” – osmehne se, pravo meni u lice – „to si ti, moja braonoka devojko.”

Moja majka će zalutati na putevima posle smrti.
Isuviše usamljena prilika
da se ne može podneti. Kao što se izgubila jednom
bar jedanput, u novoj robnoj kući
u našem gradu; pronađena
kako okleva između redova; vrtela se u krug, i pretvarala
u nepomično mesto.
Izgledala je odveć ljubazno
da odbije čak i pogrešno uputstvo,
izravno. Primitivši kako je posmatram
i znajući da ću se smeјati
iskrivila je usne u osmeh. Ili će, među mnogim dušama koje dolaze tamo, šta god
da su – i sve bučne
kao morske ptice, uz zidove smrti – biti odgurnuta u stranu
lako, još jednom. Postoje, setićemo se, hijerarhije u Raju; i poznate su nam
njegove sklepane mahinacije.
Čak iako će „biti posljednji prvi”, kako nam je rečeno, ona
ne može biti prva. To neće biti ona.
Ali zašto zepsti odjednom?
Ovo je sve
od tvoje majke, u tvom zagrljaju. Ona koja je sada, u trenutku tvoje igre, odlutala;
koja je zbunjena
i koja bi želela da pita
zašto je još uvek tu. Ne – ona će biti na sigurnom. Biće na sigurnom
u suvim ustima
ove crvene zemlje, u mestu
gde je oduvek bila. Ona
koja nije preživela život, kako možemo da sanjamo da će preživeti svoju smrt?

(Sa engleskog prevela Zdravka Gugleta)